

Lo casau (4) : las produccions

Tots los casalers qu'ac saben : cò de purmèr ⁽¹⁾ entà har arribar legumes qu'ei de semiar. Lo còp passat que vedom los apèrs entà preparar la tèrra. Aqueth tribalh n'ei pas tostemp aisit, sustot au primtemps. Quan la tèrra ei comòda, que's pòt preparar adaise. Qu'ei lo moment de semiar :

- Cò qui va demorar en plaça : carròtas (autes còps que disèn pastenagas), césers, espinacs, havas, ⁽²⁾ mongetas, ⁽³⁾ peirassilh, rafe o rafo, ⁽⁴⁾ tecons... ⁽⁵⁾
- Cò qui calerà transplanter : caulets, cebas, corgetas, cogoms, ⁽⁶⁾ cujas, pòrs (o porrets), leitugas, pipèrs, tomatas...

Au dia de uei, non i a pas hèra mei de monde qui hèn tots aqueths semiar. ⁽⁷⁾ Qu'ei mei aisit de crompar lo planton ⁽⁸⁾ au cauletèr ! ⁽⁹⁾

Lo dusau tribalh basic que serà donc de plantar : los caulets, las tomatas, los pipèrs, la ceba (cabòç)... ⁽¹⁰⁾ Tà las cebas (planton) e los pòrs, que disen arrepicar o arrecar pr'amor entà'us plantar que hèn arrècas. ⁽¹¹⁾

Enfin tà la patata ne's ditz pas semiar mes *har*, *pausar* o *hicar* :

- *Diga'm Silvan, as hèit la patata ?*
- *Tè, que l'èi hèita (o pausada o hizada) aqueste matin.*

Lo vèrbe *har* que's pòt emplegar en un sarròt de cas : *har* o *semiar* lo milhòc, las mongetas, los césers... E que sortim d'ac véder, *har la patata*.

De segur, tà que possin los legumes, que cau ua bona tèrra, aiga e sorelh. Sovent que cau *adaigar* (lo mot actuau qu'ei mei *arrosar*). Tad aquò har qu'avetz sistèmis sofisticats o tot simplement lo vielh arrosader (mei beròi qu'*arrosoèr* !). Avisatz-vse ! quan plantatz pipèrs, caulets, tomatas... dab la gran calor, que cau hicar quauquas branquetas d'averoèr ⁽¹²⁾ o heuç ⁽¹³⁾ qui haràn drin d'ombra.

Los legumes que pravan...e l'èrba que possa ! Qu'ei lo moment de hodicar, porgar, passar ua grifa... Qu'ei bon tanben de cauçar los pòrs, los tecons e sustot la patata. Que cau seguir las plantacions pr'amor de las malaudias e deus parasit e, se lo cas ei, ⁽¹⁴⁾ sulfatar.

⁽¹⁾ « la première étape » ⁽²⁾ « fèves » ⁽³⁾ « haricots » ⁽⁴⁾ « radis » ⁽⁵⁾ « haricots verts » ⁽⁶⁾ « concombres » ⁽⁷⁾ « semis » ⁽⁸⁾ « plant »
⁽⁹⁾ « marchand de plants » ⁽¹⁰⁾ « bulbes » ⁽¹¹⁾ « sillons » ⁽¹²⁾ « noisetier » ⁽¹³⁾ « fougère » ⁽¹⁴⁾ « le cas échéant ».

Relacions familias o amicaus : *seguí's*

En batalar dab locutors deu parçan d'Ortès, qu'èi notat quin se ditz « avoir des relations suivies » : *seguí's*. Ací quauquas frasas entenudas ;

- Autes còps las familhas *que's seguivan* hèra mei que non pas adara. Qu'avèn ocasions tà s'invitar : hèstas annaus, pelèras, maridatges, comunions, batiòus... *
- Mamà qu'avè tres tantas qui èran las sòrs deu son pair. Que pòts créder *que'ns seguivam*. Que'm rapèla, quan èri mainat, qu'i anavan sovent entà las véder e eras que vienèn tà noste tanben.
- Lo pair qu'avè cinc sòrs, que n'i a *qui seguivam* mei que d'autas. Perqué ? Non t'ac poish pas díser pr'amor n'ac sèi pas !
- Qu'arribava en las familhas que's *seguivan* mei los uns que los auts. Que sufiva que i avossi quauquas istuèras e que s'estossin fachats...
- Per noste, mei que mei, las vielhas familhas *que's seguen (que's segueishen)*. N'ei pas briga parièr dab las qui son arribadas aquestes ans au vilatge. Sovent non las coneishem pas !
- Qu'èi amics a Sauvatèrra, los Candalets, e donc *que'ns seguim* : que'm vienèn véder sovent e jo tanben qu'i vau tà lor.

Aqueth vèrbe *seguí's* qu'enhortaish ** l'idea que las familhas e los amics an tostemp relacions, e consèrvan los ligams a maugrat de l'aluenhament o d'eveniments de la vitavita (mudadas***...). En aqueths cas autes còps que s'escrivèn e adara qu'utilisan los mejans de comunicacion navèths.

* « baptêmes » ** « renforce » *** « déménagements ».